



1

Waarheid dwingt

- Kennis heeft een vorm en inhoud die afhangt van de epistèmè van een tijd. Waar Aristoteles vrijuit kon denken, kon Aquino alleen kennis verspreiden die berustte op erkende bronnen (Scholastiek)
- Aquino schrijft de kennis van zijn tijd systematisch op. (147/148)
 1. Wat onderzocht moet worden,
 2. Wat verworpen moet worden aan antwoorden,
 3. Zijn eigen antwoord, altijd vergezeld van een autoriteit die dit verdedigd heeft. Pas dan is er via rationaliteit een eigen toevoeging mogelijk.

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_2 2

2

3 soorten van noodzakelijkheid

1. **absolute noodzakelijkheid**, die rationeel is – bijvoorbeeld: de drie hoeken van een driehoek vormen samen twee rechte hoeken,
2. **relatieve noodzakelijkheid**, namelijk die van het nut – bijvoorbeeld: om te leven heb je voedsel nodig, om te reizen een paard,
3. en dan is er nog de **onderdrukking**, opgelegd door een andere persoon. (148)

Alleen de laatste soort is "voor de wil weerzinwekkend". Waarheid dwingt; ze beveelt niet zoals de wil, en ze onderdrukt niet.

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_2 3

3

Verstand, redeneren en vrijheid

- Universele rede of verstand laat zich in met evidenties, die daardoor de geest dwingen.
- Bijzondere rede of argumentatieve rede: hierbij dwingt de geest zichzelf.
- In de herneming van Augustinus wordt nu het geheugen, dat door hem belangrijk wordt gevonden, vergeten. Verstand en wil blijven over, aldus Arendt (150)

A → Dat is van belang omdat volgens Arendt daarmee de tijdelijkheid die bij het menselijk bestaan hoort kwijtraakt uit onze opvatting over kennis.

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_2 4

4

Moraliteit, wil en verstand

Volgorde volgens Aquino;

- 1_ vatten van het doel,
- 2_ overleg over middelen
- 3_ begeerte naar de middelen.

Apprehensie gaat vooraf aan het begeren.
Elk doel komt voort uit apprehensie. Kwaad is afwezigheid van het goede, is afwezigheid van Zijn.

B → Thomas van Aquino maakt het daarmee onmogelijk om het kwaad op te vatten als principe. Immers Het Kwaad zou, als het er was als principe, uiteindelijk ook zichzelf vernietigen.

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_2 5

5

Idee = je kunt het kwaad niet willen

Bij Aquino is het kwaad afwezigheid. Hij beredeneert dat als volgt;

- Het verstand richt zich op het omvattende en kan niet anders dan als ultiem doel hebben om te blijven bestaan,
- De begeerte hoort bij de zintuigen en dus bij het hier en nu, maar is bij de mens ondergeschikt aan de wens van het verstand om te blijven bestaan.

C → Ten diepste, en zo wordt het ook bij Schopenhauer en Nietzsche gezien, worden uiteindelijk wil en waarheid aan elkaar gekoppeld. Bij de laatste twee echter niet met het oog op een eeuwig leven, maar op het overleven. (153)

Maleutiek_2021 Willen en Oordelen_2 6

6

Hogere en lager vermogens

Aquino zegt De wil *wil* het Zijn in de zin van het goede en het begeerlijke. Het verstand zoekt het universele, ware Zijn,

“het verstand vat het universele Zijn en de universele waarheid, de wil begeert het universeel goede; ze lijken beide gebaat bij samenwerking in eenzelfde richting.” (153) Daarbij is het universele axiomatisch beter dan het particuliere.

D → N.B. Hier wordt een basis gelegd die belangrijker wordt naar mate het idee van een ziel die door God of Idea al weet wat het goede is betwijfeld gaat worden.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

7

7

Het particuliere

Duns Scotus draait dit om; Intuïtieve kennis heeft het enkelvoudige als onderwerp en als daarvan wordt geabstraheerd is er al iets verloren gegaan van de werkelijke existentie.

E → Voor Arendt is deze hele uitleg van belang omdat hiermee de wil tot een typisch menselijk orgaan wordt dat ons onderscheidt van de rest van de schepping en daarmee mensen in eerste instantie tot existierende individuen maakt, in plaats van onderdelen van een soort.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

8

8

Liefde en verstand, praxis en poiësis

Augustinus zegt dat het doel waarnaar wij mensen bewegen liefde is,

Aquino en Albertus Magnus zeggen het ultieme doel is de rust van het kennen van God,

Eros, kind van poros en pennia, is altijd behoeftig, begerend. Verstand wordt als hoger gezien omdat het

1. De wil iets voorhoudt wat het kan begeren,
2. De wil er nog is als de begeerte dooft omdat het begeerde bereikt is.

F → Arendt zegt er zijn activiteiten die hun doel in zichzelf hebben (praxis); liefde stopt niet als het onderwerp van je liefde bereikt is. Waar Augustinus dit erkent in zijn liefdesbegrip, is liefde voor Aquino slechts een middel om vreugde te scheppen. Het ultieme doel ligt in God en alleen het verstand brengt de mens daar.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

9

9

Samenvattend Arendts conclusies

- a) Waarheid wordt hiermee tot iets wat overal en altijd geldig is
- b) Alleen het goede bestaat (heeft zijnskwaliteit),
- c) Wil en waarheid zijn aan elkaar gekoppeld met het oog op extern doel namelijk eeuwigheid (goddelijk?) en later overleven. (Darwinistisch?),
- d) Het universele is boven het individuele komen te staan,
- e) Het bestaan is bij mensen enkelvoudig en bij het optillen naar algemeenheden, laat staan naar universele kennis, gaat er iets verloren.
- f) Als verstand boven liefde gaat wordt liefde iets wat opgevat wordt als een onrustig willen dat pas tot rust komt als het verstand bij het doel is aangekomen.

Terwijl we van theïsme naar materialisme gaan blijven deze aannames of ontdekkingen meespelen in de reflecties over denken, willen en oordelen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

10

10

Toegepast op hedendaagse concepten

1. Waarheid komt in conflict met nataliteit en voortschrijdende inzicht, maar ook met het nut van twijfelen en overdenken op zichzelf.
2. We kunnen het goede alleen beschrijven aan de hand van zijnden, dus ontstaat de vraag naar kwantificeerbaarheid.
3. Wil en waarheid zijn aan elkaar gekoppeld geraakt, de vraag of de waarheid is wat wij willen en of waarheid wel ons leven of overleven ondersteunt valt weg. (eigenbelang, *selfish genes* enz.)
4. Het specifieke ten opzichte van gemiddelde raakt uit zicht, waarheid gaat vooral over herhaalbaarheid en gemiddelden. Het specifieke komt nu weer in zicht, ook in 'verstandskennis' (Kant) zoals medische toepassingen, voedingsadviezen.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

11

11

Vervolg

4. De specifieke ervaringen van mensen raken verloren ten opzichte van universele principes. Wat is een normaal brein, wat is een gezond gewicht, hoe ziet blij eruit. (Floortje Scheepers, Mensen zijn ingewikkeld. De Arbeiderspers over labelen)
5. Als het einddoel rust en contemplatie is dan moet de wil tot rust gebracht worden, alles kan dan gericht raken op die rust, Arendt wil handelen en dat betekent dat de (goede) wil ook gericht kan zijn op zaken die hun doel in zichzelf hebben. (kunst, liefde)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

12

12

Contingentie

Staat tegenover noodzakelijkheid. Toeval is het meest gebruikte equivalent.

Eerst is er al de conclusie getrokken dat waarheid dwingt. Maar nu wordt daar (door Scotus) aan toegevoegd dat dat alleen voor het verstand geldt. De wil maakt keuzes die niet gedwongen worden door waarheid! Wij kunnen willen en niet willen ongeacht wat het verstand aan kennis levert.

De contingentie zit in de wil; een willende mens kan een keuze maken en dan weten dat die keuze ook niet gemaakt had kunnen worden en misschien wel niet gemaakt had moeten worden.

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

13

13

Vrije wil?

Of het nu gaat om God of natuur, de wil reikt maar zover. Dat wil zeggen als je valt kun je willen niet te vallen, maar het gebeurt toch. (167)

De natuurlijke wil is de wil die vastzit aan natuurlijke neigingen en dat kan door de rede of de wil geïnspireerd zijn.

De vrije wil is de wil die middelen kan kiezen om een gekozen doel te bereiken. Het willende ego kiest en weet dat het andere er ook had kunnen zijn. Maar toevallige elementen zijn overal aanwezig(175)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

14

14

Worden

Mill zegt dat ons innerlijk bewustzijn het gevoel van vrijheid geeft, terwijl alle ervaring vertelt dat we die vrijheid niet gebruiken. In geschiedenis, maar ook in het zijn en zelfs in het worden is de vrijheid van 'het had ook niet kunnen bestaan' al geëlimineerd. (176)

Wij vragen steeds waarom iets is gebeurd, alsof we alle elementen kunnen opsommen. (algoritmes)

De wil begint met wilsbesluiten die waar gemaakt worden en wat er ook uit voortkomt de wil heeft achterwaarts geen macht. (178)

Maieutiek_2021 Willen en Oordelen_2

15

15